

Sosyal Bilgiler Dersinde Kazanım-Değer İlişkisi*

Deniz TONGA¹, Salih USLU²

ÖZ

Her alanda çok ciddi gelişmelerin yaşandığı bir dünyada değer eğitime olan ihtiyaç da giderek artmaktadır. Özellikle değerlerin kazanılma sürecinde insan hayatında ilköğretim kademesinin önemli bir yeri vardır. Türkiye’de sosyal bilgiler dersi kapsamında 2005 yılında yürürlüğe giren yeni müfredatın en önemli özelliklerinden biri de değer boyutudur. Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde iki önemli parçanın, değerlerle kazanımların ilişkisinin bir değerlendirmesini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu nedenle “Sosyal bilgiler dersinde kazanımlar ile doğrudan verilecek değerler arasındaki ilişki nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler ile kazanımlar arasındaki ilişki incelenmiş, kazanımların değerleri yansıtıp yansıtmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma tarama türünde nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre bilimsellik, barış, hak ve özgürlüklere saygı değeri ile kazanımlar arasında ilişki kurulabilirken; diğer değerlerle kazanımların, genel olarak zayıf ve dolaylı yollardan ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, kazanım, değer, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.

Acquisition -Value Relationship in Social Studies Course

ABSTRACT

The need for education of values follows a continually growing trend, in a world where distinct critical developments take place. Especially in the process of acquisition of values, the elementary level of education has a crucial role to play, as it shapes the rest of a human’s life. One of the most significant aspects of the new national curriculum for social studies, which was introduced in 2005, is its value dimension. This study intends to put forth a comparative analysis of the two vital constituents of a social studies class, namely, acquisition and values. Therefore it seeks an answer for the question, “What is the relationship between the gains (acquisitions) and the values intended to be given directly at a social studies class?” For the purpose, the study performs an analysis of the relationship between values and acquisitions that are made part of the social studies educational scheme adopted for 6th and 7th grade students nationwide, in an attempt to determine if the acquisitions do reflect the values being taught. It is presented the form of a qualitative study based on context-specific scholarly scan and makes full use of the document review technique as the data acquisition tool. As to results, based on findings obtained, while a significant relation can be observed between values like scientific acceptability, peace, respect for fundamental rights and freedoms on one hand and the gains (acquisitions) on the other, the relationship between other values and acquisitions were concluded to low or indirect.

Keywords: Social Studies, acquisition, value, Social Studies Curriculum.

---

* Bu çalışma, Aksaray Üniversitesi’nde düzenlenen Uluslararası Sosyal Bilgiler Sempozyumu II’de (26-28 Nisan 2013) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, deniztonga@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Niğde Üniversitesi, salihuslu@nigde.edu.tr

GİRİŞ

Demokratik toplumlarda eğitim kurumları, sadece bilişsel amaçlara ulaşmayı değil; aynı zamanda insanı insan yapan değerlere ulaşmayı da önemsemelidir. Okullar, değerlerin öğrencilere aktarıldığı bir kurum olarak, duyuşsal alanla ilgili etkinliklere yer vermelidir. Eğitimin değerlerden arınarak, sadece öğrencilere bilgi depolamaya çalışması, ideal tipte vatandaşların ortaya çıkması açısından da sorunlar çıkmasına neden olacaktır. Çünkü insan bir makine değildir, insanın duyguları, hisleri ve değerleri vardır (Maslow, 1996'dan akt: Akbaş, 2004: 4). 2000'li yılların başından itibaren eğitim alanındaki yeni bulgular ve çeşitli gelişmeler nedeniyle Türkiye'de ilköğretim okullarında ders müfredatları yenilenmiş ve 2005 yılından itibaren yeni programlar uygulanmaya başlanmıştır. Bu derslerden biri de sosyal bilgilerdir. Sosyal bilgiler dersi yeni bir anlayış ve vizyonla tasarlanmış ve üniteler disiplinler arası bir yaklaşımla beceri, değer ve kavram sacayağında hazırlanmıştır. Her üniteye, doğrudan verilecek bir değer ve beceri konmuştur. Sosyal bilgiler müfredatında yapı olarak en küçük birimi de kazanımlar oluşturmaktadır (Tonga, 2013).

Yeni programla birlikte sosyal bilgiler dersinin amaçları içerisinde öğrencilere çeşitli bilgileri kazandırmak söz konusudur ama sadece bilgi aktarmak veya bilgiye ulaşmayı sağlamak temel amaç değildir. Sosyal bilgiler dersinin en temeldeki amacı iyi vatandaş yetiştirmektir (MEB, 2005; Barr, Barth, ve Shermis, 1978; Savage ve Armstrong, 2000; Ross, 2006, NCSS, 2013; Martorella, Beal ve Bolick, 2005). İyi vatandaş kavramı içerik olarak üzerinde birlik sağlanamamış olsa da (Ross, 2006) "vatandaşlık" kavramı tanımlanırken belli değerlerden bahsedilir. Bunlara; fırsat eşitliği, demokrasi, hoşgörü, adil rekabet ve hukukun üstünlüğü gibi değerler örnek gösterilebilir (Halstead ve Pike, 2006: 25).

Sosyal bilgiler dersi için en genel tanımıyla değer, temel ilkeleri ve inançları ifade eder (Halstead ve Taylor, 2000: 169). Değerler, insanlar ve olayları değerlendirmede kullanılan ölçütler arasında en önde yer alırlar ve birey ve toplum için dış dünyadaki nesnelere taşıdıkları olumlu ya da olumsuz anlamlarını gösterecek biçimde, toplumsal olarak kabul görmüş değerlendirmelerdir. Yani, tutumların, ideolojilerin ve ahlaksal yargıların önemli belirleyicileri olan değerler, insanların dış dünyayı algılamalarında önemli bir paya sahiptir (Avcı, 2007: 3).

Değerlerin birey ya da toplum açısından önemli bir diğer işlevi de bir bakış açısı vermesi, varlığı ve bulunduğu yer hakkında bilinç kazandırmasıdır. Çevresindeki olgu ve olaylara anlam vermede, önem atfetmede, değer biçmede, kendine konum belirlemede birey ve toplumu yönlendiren, eline ölçütler sunan özellikler, sahip olduğu değerler bütününden başka bir şey değildir (Yeşil ve Aydın, 2007: 67).

John Dewey'e göre "Değer, öncelikli olarak saygı duyulması, takdir edilmesi ve kıymeti bilinmesi gereken anlamına gelir. Bir şeye ulaşma ve onu muhafaza etme eylemi, ayrıca diğer şeylerle karşılaştırıldığında değerlerin miktarı ve doğası üzerine yapılan muhakeme eylemi anlamına da gelmektedir." (Akt. Venkataiah, 2007).

Örgün eğitim kurumlarında verilen değer eğitimi, doğrudan veya dolaylı olarak öğrencilerin değerlere bakış açısını ve değerler bilgisini geliştiren, öğrencilere birey ve toplumun üyesi olarak belli değerler doğrultusunda davranmalarını sağlamak için gerekli becerileri kazandıran okul temelli bir faaliyettir (Zbar of Zbar, Brown ve Bereznicki 2003: 2).

Değerler açısından olgunlaşmamanın neticesinde, insanlar yalnızca çevrelerine karşı değil, kendilerine ve diğer insanlara karşı da olumsuz faaliyetlerde bulunabilmektedirler. Yalnızca kendinden farklı düşündüğü ve farklı inançlara sahip olduğu için, başkalarını hoşgörüyü karşılamayan hatta onlara karşı elinden geldiğinde fiziksel baskı ve şiddet uygulayan insanlar vardır. Ayrıca kendi kendine ve sağlığına saygı duymadan, kendine zarar veren insanlar vardır. Tüm bu olaylar, Sosyal bilgiler eğitiminin bir parçası olarak değerler eğitiminin gereğini ve önemini vurgulamaktadır (Doğanay, 2009: 227). Çünkü sosyal bilgiler dersi genç insanların, birbirine bağlı bir dünyada farklı kültürlere sahip, demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı için bilgili ve mantıklı kararlar almalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Tanımdan hareketle sosyal bilgiler eğitimi alan bireylerin farklı kültürlere sahip olması ve bunu kamu yararına kullanabilmesi öngörülmektedir. Farklı kültürlere sahip olmanın öncüllerinden biri değerlerle donanmış olmayı ifade etmektedir (Tay, Durmaz ve Şanal, 2013: 68).

2005 yılında yürürlüğe giren sosyal bilgiler programında, daha önce kullanılan "Hedef davranış" kavramının yerini "Kazanım" almıştır. Kazanım, öğrenme süreci içinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla, öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı ve Koca, 2008: 26). Kazanımlar sosyal bilgiler dersinde her ünite için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Kazanımlar bir araya geldiklerinde üniteleri oluşturmaktadır. Türkiye'de sosyal bilgiler ders kitaplarının yazılmasında kazanımlar temel alındığından, kazanım-değer ilişkisi, öğrencilere sosyal bilgiler dersi içerisinde sunulan değerler boyutu itibarıyla önem taşımaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde değer temalı yapılan çalışmalardan bazılarının; ders kitaplarında değerler (Kuş, Meray ve Karatekin, 2013; Kılıç, 2012) öğrencilerin değer yönelimleri (Tay, Durmaz ve Şanal, 2013) öğretmen adaylarının veya öğrencilerin değer algıları (Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Gömlüksiz ve Cüro, 2010; Öztürk Demirbaş ve Çelikkaya, 2012) değer eğitimi uygulamaları (Balcı, 2008; Yaşar ve Çengelci, 2012;) değer eğitimi yaklaşımları (Aladağ, 2012; Ersoy ve Şahin, 2011) değerlerin kazanılma düzeyleri (Baydar, 2009; Berkant ve Sürmeli, 2013) ve öğretmen ve öğrencilerin görüşleri (Yalar, 2010;

Altunay ve Yalçınkaya, 2011; Kurtdede Fidan, 2009; Balcı ve Yanpar Yelken, 2013) gibi konuları içerdiği görülmektedir. Ancak, Kılıç (2012)'in yaptığı değer kazanım ilişkisi ve öğrenci çalışma kitabına yansımaları isimli çalışmanın bu çalışma ile doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmakta, dolayısıyla ilgili literatürde değer kazanım ilişkisi üzerine yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

2005 yılında Türkiye’de yürürlüğe giren ve günümüzde de uygulanmaya devam eden sosyal bilgiler müfredatının en önemli öğelerinden biri de değer boyutudur. Okullar sadece bilgilerin aktarıldığı bir yer değil, aynı zamanda belli değerlerin öğrencilere kazandırılmak istendiği önemli sosyal kurumlardır.

Sosyal bilgiler dersinde belirlenen amaçlara ulaşabilmek için öncelikle öğretim programı üzerinde bir bütünlük ve yapılar arası ilişkiler örüntüsü kurulmalıdır, çünkü tüm ülkede aynı program uygulanmaktadır. Dolayısıyla öğretim programında gerekli detaylar ve açıklamalar yapıp yapılmadığı da uygulama ve uygulayıcılar açısından büyük önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında parçalar arasındaki bağlantı, özellikle de kazanım-değer arasındaki ilişki ve kazanımların değerleri yansıtıp yansıtmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada ise 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer-kazanım ilişkisini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amaçla “6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kazanımlar ile doğrudan verilecek değerler arasındaki ilişki nasıldır?” sorusuna cevap aranmış ve kazanımların değerleri yansıtıp yansıtmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece literatürde boşluk olduğuna inanılan ve alana katkı sağlayacağı düşünülen bu çalışma ile sosyal bilgiler programında yer alan değer-kazanım ilişkisi ortaya konmuş olacaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma, tarama türünde nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak problem cümlesine en uygun olduğu düşünülen nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi tercih edilmiş ve çalışmada sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programı dokümanları kullanılmıştır. Elde edilen bulgular üzerinden betimsel analizlere yer verilmiştir. Nitel araştırmalarda önemli bilgi kaynaklarından biri de dokümanlardır (Creswell, 2012: 223). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

Geçerlik ve Güvenirlilik

Öncelikle şu an yürürlükte olan kazanımları tespit etmek amacıyla Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı resmi internet sitesinden 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programının ünite planları ve doğrudan verilecek değerler tespit edilmiştir. Daha sonra literatürden değerlerin tanımlarına ve özelliklerine ulaşılmış, değerler ile

kazanımlar arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için yapılması gereken işlemlerden biri de uzman görüşüne başvurmaktır (Creswell, 2007). Bu sebeple çalışma Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu II’de yaklaşık 20-25 kişiye sunulmuştur. Sunum sonrası yaşanan tartışmalar ve öneriler dikkate alınmış ve analizler yeniden gözden geçirilmiştir. Bu aşamada analizlerle ilgili 2 alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Onlardan gelen dönütler ışığında çalışmaya son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Bulgular ve yorumlara geçmeden, analiz ile ilgili bazı noktaların aydınlatılması çalışmanın anlaşılabilirliği açısından önem arz etmektedir. Öncelikle analiz kısmında değerlerin tanımına ihtiyaç olduğu fark edilmiştir. Araştırma sırasında alanın anayasası kabul edilen sosyal bilgiler program kitabında değerleri açıklamaya ilişkin bilgilerin yeterli düzeyde olmadığını belirtmek gerekir. Sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabında birkaç paragraflık açıklamanın ise yetersiz kalacağı düşünülmiştir. Dolayısıyla burada değerler ile ilgili tanımlara daha çok Türk Dil Kurumu sözlüğünden ve literatürde yapılmış çalışmalardan ulaşılmaya çalışılmıştır. Söz konusu bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. *Sosyal Bilgiler Öğreniyorum Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

1. Ünite: Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder. 2. Olgu ve görüşü ayırt eder. 3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar. 4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur. 5. Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder. 6. Atatürk’ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir. 	Bilimsellik

Bilimsellik dar anlamda bilimsel olma durumu (TDK, 2013), geniş anlamda ise “bilimsellik değerine sahip olan birinin, gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verdiği, bilimsel değerleri olan insanın deneysel, eleştireci, akılcı ve entelektüel” olduğu şeklinde tanımlanmaktadır (Akbaş, 2004: 55-56). Tablo 1’de 6. sınıf sosyal bilgiler dersi “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesinde kazanımlar ile doğrudan verilecek değer olan “Bilimsellik” değerine yer verilmiştir. 1. Kazanımda bir olayın çok boyutluluğu, 2. kazanımda olgu ve görüş kavramları, 3. kazanımda bilimsel araştırma basamakları ve 6. kazanımda

yer alan Atatürk'ün sosyal bilimlerin gelişmesi için yaptığı faaliyetlerin bilimsellik değeri ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak 4. ve 5. kazanımlar vatandaşlık ve insan hakları ile ilgili olduğu ve bilimsellik değeri ile doğrudan ilgili olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. *Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

2. Ünite: Yeryüzünde Yaşam	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. 3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. 6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. 	<p style="text-align: center;">Doğal Çevreye Duyarlılık</p>

Doğal çevreye duyarlılık değeri ile öğrencilerde doğal çevreye ilişkin farkındalık oluşturmak ve doğal çevrenin unsurlarını koruma konusunda bilinç verilmeye çalışılmaktadır. Tablo 2’deki kazanımlara bakıldığında bütün kazanımların coğrafya bilimi ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğu görülmektedir, ancak bu kazanımların doğrudan doğal çevreye duyarlılık değeri ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 3. *İpek Yolunda Türkler Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

3. Ünite: İpek yolunda Türkler	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. 2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. 3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar. 4. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder. 5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler. 6. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder. 7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. 8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir. 9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir. 	Kültürel Miras Duyarlılık

Kültürel miras, insanlığın veya bir milletin, sahip olduğu, tarihi süreç içinde oluşmuş karakteristik özellikleri olan eserler ve değerler bütünüdür. Kültürün insani, milli ve evrensel boyutları vardır (MEB, 2011: 34). Tablo 3'te yer alan kazanımlar içerisinde 2, 3 ve 5. kazanımlar ile kültürel miras arasında doğrudan bir bağlantı kurulamamıştır. Ancak diğer kazanımlarda sosyal ve kültürel öğeler ve bunların toplum üzerindeki etkilerine yer verilmiştir. Ayrıca ilgili kazanımlarda genel olarak eski Türk devletlerinin kültürel özelliklerine ilişkin unsurlar yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4. Ülkemizin Kaynakları Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

4. Ünite: Ülkemizin Kaynakları	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir. 2. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. 3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. 4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır. 5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. 6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır. 	Sorumluluk

Sorumluluk, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” (TDK, 2013) şeklinde tanımlanmaktadır. Tablo 4 incelendiğinde 3. kazanımda vatandaşlık sorumluluğu açısından vergi vermeye, 4. kazanımda ise doğal kaynakların kullanımına ilişkin insan sorumluluğuna vurgu yapıldığı görülmekteken; diğer kazanımların sorumluluk değeri ile ilgili olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Ülkemiz ve Dünya Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

5. Ünite: Ülkemiz ve Dünya	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. 3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. 4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. 5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir 	Yardımsverlik

Yardım “Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma” (TDK, 2013), yardımseverlik ise yardım eylemini sevme ve yardımdan hoşnut olma şeklinde tanımlanabilir. Tablo 5 incelendiğinde sadece 4. kazanımın yardımseverlik değeri ile ilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 6. *Demokrasinin Serüveni Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

6. Ünite: Demokrasinin Serüveni	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. 2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. 3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur. 4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. 5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar. 	<p>Hak ve Özgürlüklere Saygı</p>

İnsanlar haklara ve özgürlüklere doğuştan sahip olurlar. Devlet ise bunları kanunlarla düzenler, korur ve güvence altına alır. Bu nedenle hak ve hürriyetler vazgeçilemez, devredilemez ve dokunulamaz niteliktedir (Duman, Yavuz ve Karakaya, 2011: 51). Hak ve özgürlüklere saygı ise insanların kendi haklarını ve özgürlüklerini bilmesi ve insanların da aynı hak ve özgürlüklere sahip olması ile doğrudan ilgilidir. 6. Ünite olan “Demokrasinin Serüveni” konusu gereği hak ve özgürlüklerle doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla bu üniteye yer alan kazanımların da hak ve özgürlüklere saygı değeri ile doğrudan ilgili olduğu görülmektedir. Bu üniteye hak ve özgürlüklere saygı bağlamında demokrasinin temel ilkeleri, demokrasi ve hak-özgürlük ilişkisi, insan haklarının gelişim süreci ve kadın hakları konularına değinilmiştir.

Tablo 7. Elektronik Yüzyıl Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

7. Ünite: Elektronik Yüzyıl	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir. 2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer. 3. Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder. 4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur. 5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder. 	Çalışkanlık

Çalışkanlık, gayretli, çalışmayı seven, faal olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Tablo 7'de verilen kazanımların genel olarak çalışkanlık değeri ile ilgili olmadığı görülmektedir. Bu kazanımlar ile çalışkanlık değeri arasında dolaylı bir bağlantı kurulabilir.

Tablo 8. İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

1. Ünite: İletişim ve İnsan İlişkileri	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır. 2. İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder. 3. İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır. 4. Doğru bilgi alma hakkı, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantıyı fark eder. 5. Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbiriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar. 6. Atatürk'ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir. 	Farklılıklara Saygı

21. Yüzyılda eğitim bilimlerinde yapılan çalışmalar ve eğitim kuramları bireyi müstakil bir dünya olarak kabul etmekte ve bireysel farklılıkların olabileceğine vurgu yapmaktadır. Bireyin toplum içerisinde yaşadığı düşünüldüğünde,

insanların bir arada huzur içerisinde yaşayabilmeleri için bu görüş farklılıklarına saygı duymaları gerekmektedir. Tablo 8’de kazanımlar ve farklılıklara saygı değeri arasındaki ilişki incelendiğinde kazanımların genel olarak iletişim teması altında toplandığı görülmektedir. Ayrıca kazanımlar ile farklılıklara saygı değeri arasında doğrudan bir ilişki olmadığı söylenebilir; ancak farklılıklara saygı değerinin iletişimle olan ilişkisi düşünüldüğünde dolaylı bir ilginin olduğu görülmektedir.

Tablo 9. *Ülkemiz ve Nüfus Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

2. Ünite: Ülkemizde Nüfus	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır. 2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar. 3. Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir. 4. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır. 5. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar. 	Vatanserverlik

Vatanserverlik, bireyin mensubu olduğu devletine ve milletine olan sevgisi ve bağlılığı ile ilgilidir (Depuiset ve Butera, 2005: 73). Sosyal bilgiler dersinin en temel amaçlarının başında iyi vatandaş yetiştirmek geldiği düşünüldüğünde, vatanserverlik değerinin de iyi vatandaşlık kavramı ile doğrudan ilgili olduğu görülmektedir. Tablo 9 incelendiğinde ilk iki kazanımın coğrafi kavramlarla ilişkili olduğu, 3. ve 5. kazanımların ise hak ve özgürlükler ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu ünitenin kazanımları genel olarak değerlendirildiğinde kazanım-değer ilişkisinin çok zayıf olduğu düşünülmektedir.

Tablo 10. Ülkemiz ve Nüfus Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

3. Ünite: Türk Tarihinde Yolculuk	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir. 2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar. 3. Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir. 4. Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir. 5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir. 6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder. 7. Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir. 8. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur. 	Estetik

Estetik, “Duyulardan elde edilen bilgilerle, güzel üzerine düşünme bilimi veya estetik, güzelin bilimi şeklinde tanımlanmaktadır. (Balci, 2010) Ünite genel olarak değerlendirildiğinde sadece 5 ve 6. kazanımların estetik değeri ile ilgili olduğu görülmektedir. Ünite kazanımlarına genel olarak bakıldığında tarihi konulara ağırlık verildiği görülmektedir. Dolayısıyla kazanımlar ile estetik değeri arasındaki ilişkinin de zayıf olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Ülkemiz ve Nüfus Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

4. Ünite: Zaman İçinde Bilim	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir. 2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder. 3. Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir. 4. 15-19.yüzyıllar arasında Avrupa'da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder. 5. Tarihsel süreçte düşünceyi ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir. 	Bilimsellik

Tablo 11'deki kazanımların tamamının bilimsellik değeri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kazanımlarda uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkısı, yazının bilgi aktarımındaki önemi, Türk-İslam devletleri bilginlerinin bilime katkısı, bilimin gelişmesine etki eden unsurlar ve düşüncüyü ifade etme özgürlüğü ile bilimsel gelişme arasındaki ilişkiye temas edildiği görülmektedir.

Tablo 12. *Ekonomik ve Sosyal Hayat Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

5. Ünite: Ekonomik ve Sosyal Hayat	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. 2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir. 3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir. 4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir. 5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır. 6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar. 	Dürüstlük

Dürüstlük, en genel tanımıyla doğruluk anlamına gelmektedir. Tablo 12 incelendiğinde kazanımlar ve dürüstlük değeri arasında bir ilişkinin olmadığı yorumu yapılabilir.

Tablo 13. *Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi*

6. Ünite: Yaşayan Demokrasi	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder. 2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir. 3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder. 4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır. 5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder. 	Adil Olma

Adil, kelime anlamı olarak “Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Tablo 13’teki kazanımlar incelendiğinde kazanımların daha çok yönetim şekli, toplulukların gündem oluşturmadaki etkisi ve demokrasinin ilkeleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda üniteye doğrudan kazanım-değer ilişkisinin olmadığı yorumu yapılabilir.

Tablo 14. Ülkeler Arası Köprüler Ünitesinde Kazanım-Değer İlişkisi

7. Ünite: Ülkeler Arası Köprüler	Doğrudan Verilecek Değer
<ol style="list-style-type: none"> 1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. 2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir. 3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder. 4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır. 	Barış

Barış “Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” anlamında kullanılan bir kavramdır (TDK, 2013). Barış dendiğinde genel olarak akla savaşı bitiren durum da gelmektedir. Ülkeler arası köprüler ünitesi konu olarak 1. Dünya Savaşı ile başlamaktadır, arkasından küresel sorunlarla mücadele ve ortak miras öğeleri konularına değinilmektedir. Bu bağlamda ilk 3 kazanım ile barış değeri arasında dolaylı bir ilişki olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sonuç

İyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlığın "Değer" boyutu ve değerlerin öğrencilere sunulan ders kitapları içerisindeki yeri ve önemi de belirlenen hedeflere ulaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Ders kitaplarının kazanımlara göre yazıldığı düşünüldüğünde kazanımların değerleri içermesi gerekmektedir. Zira değersiz sosyal bilgiler eğitimi düşünülemez. Bu çalışmada ortaokul 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders müfredatında yer alan kazanımların değerlerle olan ilişkisi ve kazanımların değerleri yansıtıp yansıtmadığı konusu değerlendirilmiştir.

Elde edilen bulgular ışığında çalışmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir.

Bilimsellik, kültürel mirasa duyarlılık, hak ve özgürlüklere saygı ve barış değerleri ünite kazanımları ile genel anlamda ilişkili olarak değerlendirilirken;

doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, çalışkanlık, farklılıklara saygı, vatanseverlik, estetik, dürüstlük ve adil olma değerlerinin kendi ünite kazanımları ile ilişkileri ya çok zayıf, ya da dolaylı olarak ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda değerlerin yarısından fazlasının kazanım boyutunda kendine yer bulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Balcı ve Yanpar Yelken (2013) 152 sosyal bilgiler öğretmeninin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarında kazanılma gücünün az olan değerlerin “Bayrağa ve İstiklal Marşına saygı”, “misafirperverlik” ve “vatanseverlik”, kazanılması güç görülen değerlerin ilk sıralarında ise “adil olma”, “farklılıklara saygı”, “bilimsellik” ve “hak ve özgürlüklere saygı” değerlerin yer aldığı tespit etmişlerdir. Dolayısıyla bu iki çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Uçar (2009) 290 öğretmen ile tamamladığı çalışmasında öğretmenlerin, mevcut programdaki değerlerle ilgili kazanımların yetersiz olduğu görüşlerini aktarmaktadır. Kurtde Fidan (2009: 17) ise yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının değerler ve değer eğitimi konusunda eğitim almadıkları ve gerekli bilgilere sahip olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Kılıç (2012) araştırmasında bazı kazanımlar ile değerler arasında ilişki kuramadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yeşilyurt ve Kurt (2012) 8. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada alçakgönlü davranma, bağışlayıcı olma, bilimsel davranma, estetik, sabırlı olmak gibi değerlerin öğrencilere kazandırılması noktasında resmi programın daha düşük düzeyde etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Yalar (2010) öğretmenlerin çok büyük bir bölümünün (% 87,2) değerler eğitiminin sosyal bilgiler programı içerisinde daha fazla yer alması gerektiği görüşünü taşıdıkları sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin büyük bir bölümü (% 74,1) değerleri kazandırmak için programdaki içeriğin yeterli olmadığı görüşünde birleşmişlerdir. Yine öğretmenlerin pek çoğu (% 91,5) değerleri kazandırmak için programdaki içeriğin zenginleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Yaşar ve Çengelci (2012) İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretim programında değerler eğitimiyle ilişkin daha ayrıntılı bilgi, açıklama ve örnek etkinliklere yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın sonucu açısından benzer çalışmalara katılan öğretmenlerin görüşleri büyük önem taşımaktadır. Zira öğretmenlerin bizzat alan içerisinde, uygulama içerisinde olmaları yapılan çalışmalarda onların görüşlerini değerli kılmaktadır. Burada öğretmenlerin belirttiği tespitler genel olarak bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Tartışma

Temel eğitim kademesi olarak kabul edilen ilk ve ortaokul insan hayatı açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü ülkemizde insanların hatırı sayılır bir bölümünün ortaokuldan sonra eğitim hayatlarına devam etmemeleri ve insan

kişiliğinin oluşmasında bu dönemin önemi düşünüldüğünde ilköğretim kademelerinde verilen eğitimin de önemi açık olarak ortaya çıkmaktadır (Yeşilyaprak, 2005: 46).

Günümüz eğitim sistemlerinde artık bilginin aktarımı ile beraber öğrencilerin evrensel insanlık değerlerine sahip olması da önemli kabul edilmektedir. Sosyal bilgiler açısından düşünüldüğünde 2005 programı ile beraber değer boyutunun programlara girmesi büyük bir gelişme olarak kabul edilirken, müfredat içerisinde bazı eksiklerin de olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın sonuç kısmında vurgulandığı ve benzer araştırmaların ilişkilendirilmesi ile durum değerlendirildiğinde, kazanım-değer ilişkisinin genel olarak zayıf kaldığı görülmektedir. Ders kitaplarının da kazanımlara göre yazıldığı düşünüldüğünde öğrencilerin istenilen değerleri ne kadar kazandığı konusunda pek çok soru işareti ortaya çıkmaktadır. Çünkü öğretmenler genel olarak öğrencilerin değerleri yaşamlarına aktaramadığı konusunda hem fikir olduklarını belirtmişlerdir (Tonga, 2013).

Değerler eğitiminde ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasında resmi programların etkili olduğu birçok araştırmanın ortak sonucu olarak literatür taramasında karşımıza çıkmaktadır (Yeşilyurt ve Kurt, 2012: 3265). Burada araştırmacıları ve okuyucuları düşündürmesi gereken temel sorun şu olmalıdır: Okullar resmi öğretim programlarında değer eğitimine yeterince yer vermediği zaman, sadece bilginin aktarıldığı bir yer olarak topluma hizmet etmeye devam edecek. İyi insan ve iyi vatandaşın sahip olması gereken değerler okulda öğrencilere verilmediğine göre öğrenciler bu değerleri nerede ve nasıl kazanacak?

KAYNAKLAR

- Akbaşı, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerin) ilköğretim ikinci kademe de gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Aladağ, S. (2012). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini bilişsel düzeyde kazanmalarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161, 123-146.
- Altunay, E. Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17, (1), 5-28.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Ankara: Şiyasal Kitabevi.
- Balcı, A. F. Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14, (1), 195-213.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balcı, Y. B. (2010). *Eстетik*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Barr, R. Barth, J. L. Shermis, S. S. (1978). *The nature of social studies*. California: ETC Publications.

- Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Berkant, H. G. Sürmeli, Z. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde değerlerin kazandırılmasında yaşanan güçlüklerle yönelik öğretmen görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, (1), 334-348.
- Cresswell, J. W. (2012). *Educational research*. Boston: Pearson Education.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & Research design*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Depuiset, M. A. Butera, F. (2005). On the relevance of studying patriotism and normative conflict in changing attitudes towards immigrants. *Psicología Política*, N° 30, 71-84.
- Dilmaç, B. Bozgeyikli, H. Çıkkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6, (16), 69-91.
- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi. İçinde C. Öztürk (ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Duman, T. Yavuz, N. Karakaya, N. (2011). *İnsan hakları ve demokrasi (Vatandaşlık bilgisi)*. Ankara: Data Yayınları.
- Ersoy, F. Şahin, T. (2011) *Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi*. Değerler Eğitimi Sempozyumu."Sosyal ve kurumsal yönleriyle değerler eğitimi". Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi. Eskişehir.
- Gömlüksiz, M. ve Cüro, E. (2010). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8, (1), 95-120.
- Halstead, J. and M. Pike, M. A. (2006). *Citizenship and moral education*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Halstead, M. & Taylor, M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30, (2).
- Kılıç, A. (2012). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki değerlerin kazanımla ilişkisi ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*.- 12 (2) (Ek Özel Sayı). Bahar/Spring. 1593-1612.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2 (2), 1-18.
- Kuş, Z. Meryem, Z. Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11, (25), 183-214.
- Martorella, P. H. Beal, C. M. Bolick, C. M. (2005). *Teaching social studies in middle and secondary schools*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- MEB (2011). *6. Sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Ders Kitapları Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- NCSS, (2013). National curriculum standards for social studies: Introduction www.socialstudies.org/standards/introduction 04.01.2013 tarihinde alınmıştır.
- Öztürk Demirbaş, Ç. Çelikkaya, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının programdaki değerlere ilişkin algısal farkındalıkları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5, (8), 415-427.
- Ross, E. W. (2006). *The struggle for the social studies curriculum*. E.W. Ross (Ed.). *Social studies curriculum purposes, problems, and possibilities*. Albany: State University of New York Pres.

- Savage T. Armstorng, D. (2000). *Effective teaching in elementary social studies*. Prentice Hall, New Jersey.
- Tay, B. Durmaz, F. Z. Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitime ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93.
- Tonga, D. (2013). *8. Sınıf öğrencilerinin vatandaşlık bilinci düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (TDK). (2013). Büyük Türkçe Sözlük. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts sitesinden 10.02.2013 tarihinde alınmıştır.
- Uçar, S. (2009). *Sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Venkataiah, N. (2007). *Value education*. New Delhi: APH Publishing Corporation.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Yaşar, Ş. Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitime ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* 3, (9), 1-23.
- Yazıcı, H. Koca, M. K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi programı. B.Tay, A. Öcal.(eds). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yeşil, R. Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi.*, 11, (2), 65-84.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *İlköğretimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyurt, E. Kurt, İ. (2012). Değerleri kazandırmasındaki etkililik açısından resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7, (4), 3253-3272.
- Yıldırım, A. ve Şimşek. H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zbar Of Zbar, V, Brown, D & Bereznicki, B. (2003), *Values education study: Final report*, Curriculum Corporation, Carlton South: Curriculum Corporation.

SUMMARY

From early 2000s onwards, the syllabi and curricula at elementary schools have been transformed into something new, driven mostly by some novel findings and a variety of developments around the globe, in the particular area of education, and, as of 2005, fresh schemes, initialised. One of the classes mostly affected by this rearrangement, has been the social studies class, which was redesigned from tip to toe with a new conception and vision, within an inter-unitary and interdisciplinary approach putting the highlight on skills, values and concepts. Each unit has been devised with a specific value and skill, to be directly transferred to the student. Acquisitions represent the smallest structural unit of the new curriculum of social sciences.

Value is a term which, by its most generic definition, means the set of fundamental rules and beliefs, for the social studies class. Values take precedence over the various criteria used to evaluate people and events and are generally accepted critics that show the positive or negative meanings that worldly objects bear for the individual and the society. In other words, values, the key determinants of individual and communal attitudes, ideologies and moral judgments, have a significant role to play in people's perception of the outer world.

In order to realise the goals set for social studies classes, first of all, integrity has to be managed among the various educational schemes followed by different schools, and then, a pattern for inter-structural relations has to be set up, since the same scheme is administered nationwide. Therefore, it is crucial for practical implementation and administrators of the scheme, to determine whether the necessary set of details and disclosures are made, as part of the scheme. The connection between various modules that collectively form up the educational scheme for the social studies class, and, the fact whether or not the relationship between acquisitions and values and the acquisitions themselves reflect the values need further exploration.

This study is designed as a qualitative study based on a context-specific scholarly scan. Therefore author's preference is laid on documentary reviews, as a widely used qualitative research technique and the study made exclusive use of documents of the educational scheme adopted for 6th and 7th grade social studies. It also includes a descriptive analysis of data obtained. One of the most important sources of information utilised by qualitative research is documents.

At first, the modular schemes of the social studies educational scheme for 6th and 7th grade classes and the values they are meant to transfer directly to students have been identified using relevant information published on the official website of Turkish Board of Education, in order to build an opinion of the concurrent gains. Later, a thorough scholarly scan has been performed to obtain the corresponding definitions and various aspects of values, followed by a comparative assessment of the relations between the values and gains or, acquisitions. Subsequently, the study together with all its findings has been presented to a group of 20 or 25 people at the International Symposium on Social

Studies II. The discussions and recommendations made after the presentation have then been noted down for record, which served as the basis for consequent review of the analyses.

While such values like the degree of scientific acceptability, level of awareness on cultural heritage and respect for fundamental rights and freedoms and peace were generally ascribed to the unitary gains, the levels of such values as sensation of natural environment, liability, benevolence, assiduousness, respect for differences, patriotism, aesthetics, accountability and fairness were found loose or indirect, in their relevance for the study. At this end, the study concluded that more than half of the values had not found a place for themselves in the dimension of gains.

The elementary and secondary school education, which are commonly considered as the first level of education poses great importance for human life. Since, the fact that an enormous amount of people in the country decide not to proceed with their education after the secondary school whether voluntarily or compulsorily and the vital role of this period in formation of personality in human individuals both clearly put forth the significance of education given at elementary levels.

It is also of common consensus that the students should be equipped with universal humanitarian values, along with the transfer of knowledge within the current educational schemes. Applying this to the realm of social studies, while inclusion of the value dimension in national schemes with the national educational scheme of 2005 is agreed to be a matter of high appreciation, there still remain some deficiencies in the curricula that are noticeable. As highlighted in the conclusion part of this study, where an evaluation is made with a congregate view, and correlations of the present study with other research of similar nature, it comes to the plain sight that the relationship between gain and value tends to remain insignificant. Considering that textbooks are prepared according to the gains promised to students, the question how much of the values intended were actually acquired by students leads to many more questions. Because, teachers generally express their agreement with students' thoughts that they face great hardships in adapting these acquired values into their personal lives.

A scholarly scan held context-specifically over a generous variety of articles reveals that it is of common conclusion of many studies that official schemes are effective in helping students acquire what is meant by the context of education of values and the values themselves. Here, there appears to be one basic problem which should drive researchers and readers into deep thought. If educational schemes adopted and followed at schools do not give proper inclusion to education of values, then these schools will subsist as locations of knowledge and information transfer only. If the values which are considered to be a must-have for any good person and loyal citizen are not given to students at schools, then how and where the students will acquire them, exactly?